

آز اولسون ئوز اولسون.

یازانی : ۱ . حکمت

ایشته بر دستور که ابتدائی تحصیلک روحینی تشکیل ایدره. همین هانکی مملکنده اولورسا اولسون، درس پروگراملارینا باقایلیرسا بوتون بیر کتبخانه سیاهیسی گورولور. آدی صایلمایان نه بیر علم نه بیر فن واردر. هر نه دنسه، بو عصرلاردان، ییللاردان بهری سورو کله نه سورو کله نه کله ن غننه لریک، گورمه کلریک، آلیشیکلیقلاریک تاثیریدر.

پروگرامدان لزومسیز بیر درس چیقارماق انسانلاره چوروک بیر دیشی سوکممکن داها چتیندر.

«شوندان ده بولونسون! بوندان ده بولونسون!..» و شو اُسکی به داغوغلاریک آیریلامادیقلاری بیر نظریه ایدی. کندیلرینه: بوقادار درسک نه اوقوتولماسی، نه نوکره تیلیمه سی امکان واردر!..» دهنلیدیکی زمان وبردیکلری جواب، معالی بیر یان باقیشله: «جانیم اونی ییزده یلیورز، آگلاریک یا دومانى دوغرو چیقسن!..» دبراردی. و بوتون گورولن ایشلر «دومانى دوغرو چیقماق» ایچیندی. بو سیدن ده یتیشن گنجلر چوق زمان دولو قافالی فقط سرسم اولورلاردی اوقودینلارینی هضم ایدمه میش، آگلایامامیش آگلادیقلارینی تطبیق ایدمه جک بیر ملکه الدمه ایدمه میش زاوالیلاردی. بونلار ایچین حیات آجی و ازیچی بیر یو کدر. بوگونیک تعلیم و تربیه سینده کی الیک غایه ویریلن علمیک عملی بیر قابیلیت حائز اولماسی مسئله سیدر.

حیاتہ تطبیق اپدیلمہ یەن ییلکینیڭ نہ قیمتی واردرد. بویله
فیلسوفلار واردرد کہ جہان قادار معلوماتینہ، دریا قادار علمینہ رغما
ئوکلرینہ بیر لو قما اُکمک گە تیریلمەزسە آجلیقلاریندان ئولورلر
ئوزلری ایچین یەمک تدار کیندن عاجزدلر.

بوگونیک اجتماعی حیاتیی بویله طفیللیری - عالم دخی اولسا
انسانیت ایچین لزومسیز بیر یوڭ تلقی ایدیور. یەتیشدیریلەجک
انسانلاریڭ حیاتدە بیر یەری، بیر ایشی، بیر تاثیر اولاجاقدرد.
بودە آنجا ق کوردوگونى آڭلا یا جا ق. آڭلا دیقینی آڭلاتا ییلەجک،
ییلدی کیندن حیاتیی ایچین بیر فائدە چیقارا ییلەجک، علمینی اُکمگە
قلب ایدە ییلەجک کنجلریڭ یەتیشدیریلەمسیلە قابلدرد.

بو کنجلردە قافالاری طیقلا باصیلا دولدورولموش دە گل،
ایى حاضرلانمیش، صاعلام تربیە ایدیلیمیش کنجلر اولمالیدرد. بویله
کنجلری حاضرلا یا جا ق اولان معلملر ییلملەلی کە معلوماتیڭ چوغی
دە گل آزی فقط ئوزی انسانى انسان یەتیشدیریر. فضلە و لزومسیز
یەمک مەدەیی ناصل یورار، پوزار بو بیر فائدە ویرمەزسە فضلە
و لزومسیز معلوماتدە دماغی ئویلەجە یورار، بوزار و خراب ایدرد.

مشهور بە داغوغلاردان ییری ابتدائی تعلیم و تربیە دن بحث
ایدرد کەن دیور کە: «ابتدائی مکتبلردە، ییلنمەسی ممکن اولان
هر شئی دە گل فقط ییلنمەمسە جائز اولمایان شیلری حقیلە
ئوگرەتمک اساسی تعقیب اولونمالیدرد.»

بو نقطە یە بیراز اهمیت ویرمک لازمدرد.

ابتدائی مکتبلردە چوجوقلارە اوگرەتیلەجک، حقیقەتاً چوق
شئی واردرد. فقط عجباً بوتون بو شیلریڭ حیاتیی قیمتلری
ییری ییرینیڭ عینیمیدرد؟

آلته نویه بیلگیلر واردر که چوجوق اونلاری یلمه زسه، حیانه تطبیق ایدمه زسه کندیسی ایچین باشماق امکائی یوقدور ایشه نوکره تیلمه سی همده جدی، اساسلی، عملی و تطبیقی بیر قیمتی حائز اولاراق نوکره تیلمه سی لازم گلن بیلگیلر بونلاردور. شیمدی به قادار ابتدائی مکتبلرده چوجوقلاریک قافالارینه، یشیکه پالتار دولدورور کیسی قارماقاریشیق، ازوملو لزومسیز بیر چوق معلومات دولدور و یورلاردی.

بونندان فائده برینه ضرر گلیر. بیر کره هضم اولوناما یا جاغی ایچین او معلوماتیک یوزده سکسانی اونوتولور کیده ز. صرف اولونان غیرت ده، قوت، زمان ده بوشه گیتیش دیمکدر. بوشیه ایشله یه ن ماکینه ده قابلیتیندن و مقاومتیندن بیر چوق شیلر غائب ایتیشدر. معلوماتی دائمی صورتده آرتیرماق، شبه یوق که آرزو ایدیلیر بیر نقطه در. فقط آنجا ق تدریج ایله، هضم ایله... اولکیلر بنمسه نوب اریتیلوب دماغیک، ذهنیک توز مالی اولمادان بگیلری ویرمک سؤ هضمه میدان ویرمک دیمکدر معلومات آنجا ق مشاهده، تدقیق، محاکمه و ادراک ایله ذهنیک مالی اولور. قابل تطبیق بیر حاله گلیر، او زمان، حیاتی قیمت قازانیر. بونیک ایچین ده زمان، ملکه، انکشاف لازم... علی العجله، اوست اوسته ویریلن معلومات تولومه محکومدر، اونده باشماق، دایانماق قدرتی یوقدر، هپسی اونوتولاجا قدر. نیه کیم آلتی یدی سنه مکتبه اوقودوغی حالده حقیق دقدان، آینه بیر قوجامان امضالی، مهرلی، بالدیزلی شهادتنامه آلدیقدان صوگرا هیچ بیر شیئن خبری اولمایان، حیات دمنیلن بو ییک بیر یوللو میدانه دوشدر دوشمه ز نهرمه کیده جه گینی شاشیرمیش، نه یاباجاغینی یلمه ز بیر آلای زاواللی کنج کور و یوروز. بونلار جمعیت و انسانیت ایچین یاری یاری به غائب ایدیلیمیش قوتلاردور

هیچ تعلیم و تربیه کورمه‌میش. اولسالار یینه‌ای ایدی. فقط فنا و یا گلیش تحصیلیک فنا و یا گلیش اعتیادلاری اونلاریک اوزهرینه ضررلی ایئرلر و تئیرلر بیراقمیشدر که ساینه‌سی چوق‌چتیندر. ایشته معلملریک چوق اهمیت ویرمه‌لری لازم کلن جهلردن بیرى بودر. بعضی معلملر ثویله ظن ایدهلر که شاگردلر نه قادار چوق معلومات ویریلیرسه او قادار ایللیک ایدیلمیش اولور. بونیک ایچینده یا بیر قرائت، یا بیر صرف نحو، یا بیر اشیاء، یا بیر تاریخ درسینده لزومسیر، حتی چوق زمان ضررلی ایضاحلاره دالارلار. بیلیمه‌زلر که سویله‌دیگلری سوزلر هپ هوا به گیتیمکه‌در. کنج جوجوغیک دماغی او قادار ایضاحی، او قادار گه‌نیش معلوماتی قاووریا بیلیمکه مساعد ده کلدر. قاووراماغا ئوزینی زورلاسا دماغینیک انکشافینه ضرر ویریر.

معلم کندی مهارتی، ادراکی، تجربه‌سی، بالخاصه، روحی معلوماتی سایه‌سینده ویردیگی درسیک حدودی نه‌ره به قادار کیده-یله‌جکینی آیدین آیدینه کسدیرمه‌لی او حدودی آشامالی‌در. پروغرامیک ثویله ماده‌لری واردز که پروغرام بوتون حسن نیته. رغما اوماده‌نیلک نه چرچوه‌سینی، نه‌ده قادروسینی حقیله چیزه‌یلیر. او معلمیک ئوز ایشی‌در. شاگردینیک احتیاجینه، ویردیگی یلیکیک حیاتی قیمتینه، محیطینیک ایجایینه گوره آزالئاجاق و یا اوزاتاجاقدیر. بونیک ایچیندر که «ای بی نوگرمه ییلمک ای بی سه‌چه ییلمک ایشیدر». دیرلر. سه‌چمک معلمیک اؤک اساسلی وظیفه‌لریندن بیریدر. ابتدائی تدریسده حقیقی دستور: «آز نوگرمه‌تمک!» اولدییینی اونوتمايان معلم درس‌لرینی سه‌چمکی، حدودلارینی چیزمکی ییلمک شرطیله حیات ایچین جدا جانلی، ای بی حاضرلانمیش، صاغلام قافالی، صاغلام محاکمه‌لی گنجلر به‌تیشدیره ییلر که بویله معلملرده مملکتیک اؤک بویوک شرفیدر.

آذربایجان مکتبلرینده یگی اصول ویگی

تربیه اساسلرینه کیچیلمه سی قارشیسیندا .

یازانی: پروفیسور فریدولین.

مجموعه نیک اشبو کتابچه سیندا، قضا معارف مدیرلری، پداغوزی و نمونه مکتبی مدیرلرینک یگی اصول و یگی تدریس قورصنک قورولوشی حقنده جاغریلمیش قونفرانسنک محاسبه و قراری طبع ایدیلیور. اشبو محاسبه ده او قویجیلر، قونفرانسیدا ویریلن معروضه لریک مختصر مضمونینی بولا جقدرلر. «قوملئق اصولنه» گلنجه، آتوخوفک چه وریلمش مقاله سنه نظراً همین اصولیک مضمونی و همین اصولیک نه دن عبارت اولدی، مجموعه نیک علاوه سینده طبع ایدیلیورمش. اشبو مقاله نیک غایه سی کوستریلن منبعارده کی موادلری (ماتریالی) تکرار ایتمک ده گیل، بلکه آذربایجان ساحه سینده یگی اصوله کیچمک حقنده در.

آذربایجان معلملرینک قارشیسیندا پک بویوک ایشار دوریور. معارف قومیسارلقی طرفندن دوزلمش یای قورصلاری و قیش قونفرانسلاری مسئله یی ئولو بر خاللدان چیقاردی، فقط بو ایسه مسئله نیک ائک ابتداسی.

یگی شورا زحمت مکتبنک قورولوشی کیجه ایله گوندوز کیبی اسکی مکتبده ن آیریلیور. بونک ایچین ده اسکی مکتبده تحصیل گورمش، اسکی مکتبده تربیه آلمش بر معلم ایچین یگی اصوله کئچمک اوقدر قولای ده کیلدر. دیمک یالکز او کره تمک ده گیل او کره نمکده لازم کیلور. اسکی «او کره دره ک او کره نیریز» جمله سی بوزمانه ده دها آرتیق حیاه تطبیق ایدیلیمه لی در.

Р. В.

«Мини «Старая»

№

Научная библиотека

معلملریك چوق چوقلارینا یگی مکتب، پک مراقلی و پک جلب ایدیجی کوزو کیور. بونگله برابر بو یگی مکتب بونلار ایچین اوقدر اوزاق و شیمدییه قدر کوردیکلری مکتبلره نسبتاً اوقدر غریبه کلیور که حقیقتاً ایشک نرە سیندن باشلا یا جاقلارینی یله تصور ایده ییلمیورلر.

بیر چوق وقت بویله اعتراضلار ایشیدیلیور:

«ئەوەت، یگی مکتبک ایدەسی پک کوزەلدەر و بونیدە حیاته تطبیق ایتەک لازمدر؛ فقط بونک ایچین بیز حالا حاضر دکلز، نرەدن ایشە باشلا یا جاغمزی یله ییلمیورز. یگی تدریس کتابلاری یوق، یگی اصول رهبرلری یوق؛ مکتبلرمز حالا یوقسولدر (فقیردر) مکتبلرمز لازمی قدر تعمیر ایدیلەمش؛ معلمرمز کوزەلجە تامین ایدیلەمش؛ اهالی معلمک قدر قیمتی ییلمە یور، اوکا لازمی معاوتی ایتە یور... الخ. بویله شرائط تحتیندە ناصل ایشە باشلاماق اولیور؟

ایشە بوسیدەن بعضی معاملردە امیدسز بیر بدبینلیک حاصل اولیور، اسکى مکتبی خاطرلایاراق غەملی آهالار چشکیورلر، باشقالاری بیر خلاص بولی آدایاراق بولاماینجە بوتون امیدلری قیریلر و روح دوشکونلکینە دوچار اولیورلار. حتی هیچ بیر جیتنلیک قارشیسیندا دایانامایان و تام استقامتلە ایلری یوروین بیر طاقملری ایشیک هانسی طرفیندن باشلا یا جاقلارینی اکثرأ اونوتیوزلار. مع مافیە اڭ بویوک و اڭ جتین ایشک بوردەن بیرە یا پلمادیقی اونوتولمازسا بو قدر مشکلاتک بیر چوقی کندی کندینە رفع ایدیلە ییلور. بونگله برابر اڭ ازوملی مسئله - مشکلات قارشیسیندا بیر نقطەدە دایانمایاراق ممکن اولدیغی قدر نقصانلاری رفعە چالشارق، ایلری یورمکدن عبارتدر و بوزماندا پک تعجیلی اولاراق

یا بلماسی لازم کلن ایشده-هر کس ایچین بللی در. بوکا کوره حیاته تطبیق ایدیله جک ایشاریک تاخیره سالناماسی اصلا نمره ویرمه جکدر. مکتبه عائد مسئله لر اوزون مدت یا بلمیاریاق قالمایدن ایشه بیردهن بیر محکم باشلامالی، تصادف ایدیله جک نقصانلار تدریجا رفع ایدیله جکدر.

بو کونک شعاری یا گز بویله اولمالی در.

بو عموم ملاحظه لردهن سو گرا بیر طاقم اساس مسئله لره کچمک ممکن در.

بگی مکتب اوج شرائط تحتینده بولونمازا هیچ بیر فئده ویرمه جکی شبهه سیزدر که بونلاردان بیرنجی سی-چو جوغی کله جکده تشکیلاتجی سی و یارادیجی سی اولاجاغی جمعیتله، کتاب یوزبندهن ده کیل، بلکه جانلی بیر صورتده آشنا ایتمک، ایکنجی سی زحمتک عادت و قانونلارینی چو جوغه آگلاتماق و اوچنجی سی سیاسی اجتماعی ایشلرله چو جوغی اوغراشدیرماق هر بیر معلم تدریس پلانلارینک و پروگراملارینک حیاته تطبیق ایدیلمه-سیندهن اول یوقاریداکی شرائطی تطبیقه چالشمایدنر.

فئده لی مقصدله ترتیب ایدیلن تنزه (ته قس قورسیا) بیرنجی مسئله یه یا قلاشما یه امکان ویریور.

قوری کلمه لر تعلیمنی بیر طرفه بیر افاقاق چو جوغی جدی ایشلرله چالشدیرماق-چو جوغه زحمت عادتلارینی تانیبدیرماغا کافیدر. و نهایت چو جوقلارینک کندیبنی اداره ایشاری و چو جوقلارینک بیر طاقم مکتب تشکیلاتلاری (بیونئر و کنج له نین چیار کیبی)

اوچنجی مسئله اولان اجتماعی ایشجی وکله جک قوممونیست جمعیتک افرادینی تشدیرمکه خدمت ایده جکدر.

شیمدی بیرنجی مسئله حقنده بیر قاج کلمه سویلیه لیم: آشکاردر که

مکتب بناسیندا اکلشمکله اطرافده کی محیط و حیاتدن او کره نمک ممکن ده کیلدر. حتی اڤ تجریبه لی اڤ استعداد لی معلم حکایه سی یله بو خصوصده مثبت بیر فائده ویره مبور. محیط و حیاتی او کره نمک ایچین مکتب دیوارلرینک خارجه سوقاقلارا، فابریقالارا کند، ایشلرینه چیمقاق لازم در. چقارکن داسنده بیر و یا ایکی کره ده کیل بایکه هر وقت منتظم صورتده چیمقاق لازم در. و هر وقت مشکل چیمقاق بیرنجی شرطدر.

بورادە «تەزە» (ئەقسەۋر سىيا) دىنلەن كزىنىشك نە قەدر دوز كۈن يىر شەكلە سوقۇلما سىنك فرقى اولدىغى مېدانە جەقپور . «تەزە اصولى» كەتەش يىر ساحەدە حىانە تەطېق اېدىلمەسى لازم كۈرۈلۈر . بو اصول دىكەر اصوللار آراسىدا حالا كافى درجەدە اتشار بولماش و بو اصول حەقندە شەمەدىلىك بىك آز بازلەمىدەر .

لاکن بو مسئلہ یگی مکتب تشکیلاتیجیلرینک یومیہ مذاکرہ لرنده
نوبه یه قویولمش بیر مسئله در، بیر چوق یئرلرده بو اصول حقنده
جدی مذاکره لر یورودیلور، ییزه ده بو خصوصده بیر چوق
سوالر ویریلیور، بو مسئله حقنده پداغوژی مجموعہ لر مزده مباحثه لر
دوام ایدور.

يېزىم ايچىن دە شەيدىلىك آيدىن اولان بىر مەسىلە واردر
تۈزە اصولىنىڭ پەك گىتىش و پەك مەنتەزەم سورتىدە حىياتە تەطبيق
ايدىلەنمەسە مەمكىن دە كىلدەر. و بونىدا قەتئى سورتىدە مەكتەپ
تەجرىبە لىرىنىڭ ايچىرىسىنە يۈرتىمە لىدر. تۈزە تەتقىقاتى اىلە مەملىرىمىزنىڭ
اكترى اطرافلى آشنا اولدىغى ايچىن، ئۇنىمىزچە بو خەسەسە جەدى
مەناعتلارە تەصادف ايدەنمەن.

هر كس بيلبوركه تنزه (نه فسقورسيا) - كزمك ده كيلدر و بوكا اولجه دهن يالگنز معلمك ده كيلد بلكه طلبه لريك ده حاضر انماسي

لازمدر. منتظم و پلان اوزره حرىكت ايتىمىك يىرنىچى شرطدر. هر يىر تىزهىك مقصد، غايە و نتيجهسى اولجەدن طلبەلەر آگلا تىلمالى و هر يىر تىزه قورولوشنىك پلانى طلبەلەرلە يىرلىكە ياپىلمالى در. تجربەلى و يىلىكىلى معلمىك رهبرىكى ايله (شېهەسىز كە بو ايشە معلم اولجەدن حاضر بولونمالي در) هر يىر تىزه دەن اولچوققلار يىرلىكە پلان ترتيب ايدىيورلر، تىزهىك غايەسىنى اونوتماق اىچىن لازىمى سواللر حاضرلايور، هر يىر لوازەتى تدارك ايدىيورلر؛ اوندان سوگرا معلمىك واسطەسىلە ياخود مىمكن ايسە كندىلرى زيارت ايدەجىكلىرى (كىدەجىكلىرى) مؤسسە مديرى ايله سازشە كلىورلر و بوسياق مىكمل يىر صورتدە سالاھلارنىق تىزهە كوتورلىيورلر. تىزهەدن قايتىدىقدا فكرارى آيدىن اىكن آلدىقلارى تاثيرانى بىكدىكرىنە سويليور، بونون كوردىكلىرىنى و ايشىتدىكلىرىنى مذاكرە ايدىيور، مىمكن ايسە كوچك لوحەچقلىر، و دياگراملار دوزلىنيور، كندىلرىندەن سواللر علاوہ ايدىيور، خلاصە تىزه ايشلرىنىك بىكونىنى طوبىلابوب محاسبەسىنى تدقيق ايدىيورلر.

اكر تىزەلر تصادفى اولارق ترتيب ايدىلمىزسە يعنى اكر تىزه اوتەكى ذرىسك مابعدى ايسە و كچىن درسلىراىلە رابطەلى ايسە، او حالدا بونوع تىزەلر مىكتب درسلىرىنىك كيدىشندە منتظم يىر تىزه اصولى (نەفسقورس مەنودى) شىكلىنى آلمىشدر دىمىك اوليور.

تىزهىك تىحقىقى جەنى دە كىل، اساس نتيجهسى جەتتە كلنىجە بورادە كتلە معلمنىك اوگندە دوران مسئلە - طبىقى سىر ايتىمىك اولمايوب (ناصل كە اوللردە ياپىليوردى) بلىكە يىر طاقم استحصالى موسسەلرىنىك و حكومتىك اجتماعى ادارەلرىنىك وضعىتى ايله صىقى يىر صورتدە تاننىش اولماقدان عبارت اولمايدىر.

قومىلقىس اصولنە كىچىدىكە شېهەسىز كە مسئلەيە بوسياق ياقلاشماق

الویرشلی اولما باجاقدر. زیرا بوراده بیر طرفلی اولان تنزه اصولی آرزو ایدیلن غایه بی و آلماسی لازم کن فائده بی ویرمه جکدر. کله جک سنه ده بو ابکی مسئله بی حیاته تطبیق ایتمک ممکن اولاجاقدر می. بوده هله بللی ده کیلدر (یعنی تنزه اصولی ایله قوم بلیق اصولنک بلا واسطه صیقی بیر رابطه ده بولونماسی ممکن اولاجاقدر می و یا بوق) بونک ایچین کنه معلمنک کنده سی حاضر لانی، کنده سی او کره نمه لی در. اشته بونک ایچین در که بوسنه دن اعتباراً هر بیر معلم طره قنده ن بیر چوق تنزه لریک عملی بیر صورتده یا بلماسی بک آرزو ایدیلور. ترهلرده یا یار کن یوقاریدا دیدیگمز کیبی طبیعتک آغوشنا ده کیل بیر چوق استحصال موسسهری واجتماعی اداره لره یا بلمالیدر.

بویله تنزه لریک شه ماسی (س-خیماسی) بو یاقینلاردا معارف قومیسارلی طرفندن ترتیب ایدیه جکدر. فقط بو یالکیز نمونه شه ماسی اولاجاقدر. زیرا محلنده معلمک کنده سی اشتراک ایتمه دن هیچ بیر شی یا بلاق ممکن ده کیلدر. بویولی تنزه لر، یوقاریدا سویله دیگمز کیبی، بیر چوق معلملر ایچین یگی بیر شی اولاجاقدر حتی شیمدییه قدر چو چوقلارینی تنزه کوتورمنش بیر چوقلاریدا بو مسئله ایله مراققلاراق کنده لیرنه بیر بعضی سواللر ویرمه که مجبور اولاجاقدر لر. تنزه لردن آلدیقلا ری تاثراتی و کنده لیرنه ویرمه جک اولدیقلا ری سواللری مجموعه مزیک صحیفه لرینده قید ایتمه لرینی آرزو ایدمه ردیک. بویول ایله طویلانان سواللری مجموعه مزیک اداره سی تنظیم ایدمه رک بونلارا جواب و بلکه بعضلرینک حقنده تفصیلات ویرر.

اشبو كوچك مقاله مزدهن مقصد-يىكى اصوللره كيچمك ايله مربوط اولان بير چوق سواللره جواب ويرمك اولديغندن شيمديده ايكنجى مسئله به كيچمكه جسارت ايدىورز. يعنى چوققلارى زحمت قانونلرى و عادتلى ايله آشنا ايتمك مسئله سنه كيچم.

بو قدر واردر كه سوسىاليست شورا جمهوريتلريده بش آلنى سندهن بيرى زحمت مكىبلى تطبيق ايدىلدىكنه باقمياراق بير چوققلارى بو وقته قدر زحمت فعاليتك نه اولديغنى دوشونه ميمش و بير چوق يئرلرده حالاده زحمت مكىبنى ال ايشى ايله برابر ايتمكه ميل كوستربليور. بوراده زحمت مكىبك انكشافه بير قدر قورقو حاصل اوليور كه بوده آرزو ايديلمه چك بلكه ده- تاسف ايديله چك بير حال اوليور. يعنى بويله چيقيور كه مكىب اوزى ايچين ال ايشى شعبهسى دوزلتمكه مقتدر دكسه، نه اينكه ال ايشى شعبهسى بلكه ال ايشى ايچين لوازمات بولونمايورسه او حالده زحمت مكىبى يازانماقدا ممكن ده كيلدر و بونك ايچين ده اسكى مكىب ايله كىچينمك الويريشلى دكلمى. يىكى مكىبى دوزلتمك ممكن دكل ايسه اسكى مكىبى نه ايچين ييراقمالى؟ ايشته زحمت مكىبى ايچين دوغرو بير قورقو و تهلكه!

لاكن بوراسنى بير كره دوشونملى كه ال ايشى زحمت مكىبك بوتون احتياجنى تامين ايدمه يور، زحمت مكىبى طلب ايتدىكى زحمت فعاليتك حياهه تطبيقنى ال ايشى هيچ زمان اودمه يور.

بيرنجى درجه يى يتره نلر ايچين عمومى زحمت قانونلرينك نمونه سنى كوسترمكه جسارت ايدىورز.

(شولمانك ۱۹۲۴نجى سەنە ۶ نەمرەلى «يېڭى مەكتەپ بولتدا»
مجموعە سەندە درج ايدىلەش مقالە سەندەن)

برنجى درجەلىرى يېتىرلەر زەمەت ەقندە اقلى (مىنىموم)
نە يىلمەلى درلەر.

آ. زەمەت ەقندە

مەساحە ەقندە - وېرىلەش پەلان اوزرە يىر شەردە و يا
اظرافندە معلوم يىرىرى بولماق.

زەمان ەقندە - مەين يىر مەساحەبى كىچەك اېچىن سرف ايدىلەجك
زەمان مەقدارىنى بولماق (مەياس نوزرە)

كەمىت و عدد - سابى و اولچو. (حساب پوصە سەندەن، چوتكە
ەقندە ترازودەن استفادە، مترو و باشقا اولچو آلترى
ايلە آشنا اېشەك)

جەملىرىك - اك ضرورى جەملىرىك بىسپت حاللارىنى بولماق
حاللارى ەقندە

اجتماعى - ەرەانكى يىر موسە و يا اداره ەقندە
موسە لرو دولت (حکومت) اداره.
اظرافلى معلومات آماق.
لرى ەقندە

ەر نواع - تراموايدان، ترەن دەن (شەندوفر) استفادە،
قونوشما و يېنىك بوسطە، تەلغراف، تەلفون كىبى آلترىك قوللانماسى
آلترى ەقندە

ب. فىقساتسىون ەقندە.

۱. ابوبەك، باغچانك، كوچەنك (سوقاق) و اظرافك پەلانىنى
دوزەك.

۲. بىسپۇت جىسىملىرىنىڭ قۇتۇرلارنىڭ جىزماق ۋە كىتاب يۈزىندەن شەكىل ئالماق.

۳. ياپىلىش ئىش ھەققىدە مەروۇزە ۋە ھەسابى تەرتىپ ئېتىبارغا.

۴. ياپىلاچاق ئىش ھەققىدە پىلان تەرتىپ ئېتىبارغا.

۵. ھەرخىل ئىش بىر ھادىئە ھەققىدە راپۇر تەنظىم ئېتىبارغا.

۶. مەداخلى-مەخارىج ھەسابىلىرى، شەمە ۋە مەاش تەدبىرىسى جەدۋىللىرى تەرتىپ ئېتىبارغا.

ت. ئىنساننىڭ ھەققىدە ھەقىقىي ، ھەيئەتى ۋە ئىشلىرىنىڭ

مەھەققەتلىرى ھەققىدە

۱. ھەققىدە ھەقىقىي رەئىيەت (كەندى تەمىزلىككە ھەمىيەت ۋە يىرىم خەستەلىرى ۋە ياراللىرى ئېلىك مەۋەتتە بولۇنماق.

۲. ئىنساننىڭ ۋە ئىنساننىڭ تەمىزلىكى (دۈشەنمەلىرىنىڭ يەنىمەسى ۋە سەيئەسى ، مەنزل ھەۋالىرىنىڭ دىكشەسى ، دىزىنقىسى)

۳. ئېسىل ۋە جەمەتلىرىنىڭ تەمىزلىكى يەنىمە ۋە يەنىمەسى (تەمىرى)

۴. ئىنسان ۋە مەۋەلەنىڭ قۇلاي تەمىرى ، ئېلىقلىرىنىڭ (مەمكىن قەدەر بىسپۇت تەمىرى ، خەندەك ئاچماق سەدە مەكىنەلىرىنىڭ تەمىزلىكى ۋە قۇرۇلمەسى

۵. ئادەتلىرىنىڭ ھەققىدە.

ج. قەنى-تەتبىق ئىشلىرى ھەققىدە.

۱. ھەرخىل ئىش ھادىئە ھەققىدە مەنظەم تەدبىقات يەنىمە.

۲. مەمىن بىر مەسئەلە ھەققىدە ئاساسلى ۋە ھەقىقىي مەلۇمات تەۋەپلاماق.

۳. ئىقتىساد ، قامۇس ، مەجمۇئە ، غەزىيە ۋە رەھبەرلەرنىڭ ئىشلىرىنىڭ

۴. موزە ، سەركى ، كەتەنخەنە ۋە ئارخىۋلەردەن ئىستىفادە.

د. كەند تەصرفەتى ئىشلىرى ھەققىدە.

۱. ئىنسان ھەۋالىرى ، ۋە ئىنساننىڭ سەلەمەتلىكى.

۲. ئىنساننىڭ كۆرە ئاكتىن ، باغ ، ۋە بۇستان ئىشلىرىندە ئىشلىتىش.

۵. سىياسى - جەمئىيەتلىك ئىشلىرىنى چۈشەندۈرۈش.

۱. ئومۇمىي جەمئىيەتلەردە ئىشلىرىنى چۈشەندۈرۈش، جەمئىيەتلەرنىڭ ئۆزىگە تەۋەلىكىنى بىر تەرەپتىن چۈشەندۈرۈش.

ئۆزىگە تەۋەلىكىنىڭ ۋە ئۆزىگە تەۋەلىكىنىڭ

۲. جەمئىيەتلىك ئىشلىرىنى چۈشەندۈرۈش، جەمئىيەتلەرنىڭ ئۆزىگە تەۋەلىكىنى بىر تەرەپتىن چۈشەندۈرۈش.

۳. جەمئىيەتلىك ئىشلىرىنى چۈشەندۈرۈش، جەمئىيەتلەرنىڭ ئۆزىگە تەۋەلىكىنى بىر تەرەپتىن چۈشەندۈرۈش.

۴. دىئالوگ ئىشلىرى، كىتابچىلار ۋە جەمئىيەتلەرنىڭ ئۆزىگە تەۋەلىكىنى

سۆز يوق يوقايدىغان بىر سايان سايى بوسە ھەرىدە تامامە
تەپتىق ايدىلە يىلمز اڭ اوزاق قىزالردە مەلمەن موزە، آرخىو،
ترامواي، تەلگراف تەلفون نە اولدىنىنى تەلىق ايتىمك ۋ ھا بويلە بىردانە
كەنە غزىتە بولونمايان قىزالردەن يىڭى غزىتە احواللىرىنى سورماق
بىرسىز بىرلىشەن ۋەن ايدەرز.

بۇنىڭلە بىرەر ھەمەن يوقايدىغان بىر سايىدىغىز سايى ەرسە
نەزەردەن كەچىرىلسە اونك بىر چوق قىسلىرى، ەتى اڭ اوزاق
كويلەردە يىلە ەياتە تەپتىق ايدىلە يىلمزمى. كوستىرلىن مادەلر
ەقندە مەلم كەندىسى اطرافلى دوشونەلەردە. بۇ مادەلەردەن مەمەن
اولانى ەياتە تەپتىق ايدىلەنچە ال ايشى كەندى كەندىنە دىگەر ەمەن
ايلە بلاۋاسطە قارىشا يىلە ەمەن. دىمەك كە بۇ ايشىلەرنى بىر چوقى
قولاي سورتە ەياتە تەپتىق ايدىلە يىلور ۋ بەس مەكتەلەردە ال
ايشى شەبەسەنك ۋ ياخود بەس لوازماەنك بولونماسى بورادە ەيىچ
بىر مەمەنە تەشكىل ايدە يىلمز طەبىئەت بۇنىڭلە بىرەر بىر چوق
زەمەنە فەمالىتلىرى انسانلارلى، بۇ خەسۋەدە. بالەخەسە مەلمەللىرى اولە
بىر ۋەسەتە قۇبەشەدر كە طەبىئەنك بىر چوق ەادەنەللىرى وزەمەنەلە

چوققلاری آشنا اینمك پك قولای بیر شکل آلمش اولیور .
معلملر! چوققلارلا برابر مکتب دیوارلری آراسیندا قالیماراق،
چالشماق ایچین و طبیعت و جمعیت ایله رابطه ده بولونماق ایچین
دیشاریه کناره چیقما لیسگز!

هیچ بیر وجهله تاخیره سالنما یا باق اوچنچی مسئله چوققلاریك
تشکیلات و کندينی اداره مسئله لریدر.

شیمدییه قدر بداغوققلاریك اکثری بو مسئله یه لایالی و منفی
بیر نظر ایله باقیورلار. اڭ شدتلی بیر صورتده گوزه چارپاق
بیر مسئله وارسا اوده معلملر ایله چوققلاریك کنج لینن جی و
یونهر کیی تشکیلاتی آراسندا کی علاقه و مناسبنده عبارت در.
حتی بیر چوق یئرلرده بیله چوققلاریك کندينی اداره تشکیلاتلاری
معلملر يك رغبتی قازانامشدر.

نه ایچین؟ بو مقاله ده دو قور-دیغوز وظیفه سنی باپماغا چالشیما باغم
(زیرا معلملر ایله چوققلار آراسندا کی اعتبار سیزلق و دوشمنجه سنه
اولان علاقه آرزو ایدیلیمه چك فنا حاللار دادر.)

چونكه بو مسئله ظن ایدیلدیکی قدر ساده و اهمیتسز اولیماراق
بلکه اڭ جدی و اڭ اهمیتلی مذاکره یی حاوی بیر مسئله در.
الان بین مکتبك خسته لیکی حقنده ده گیل، اونك منتظم (نورما)
قورولوشی حقنده بحث ایدیورز و دوغری خسته لیکی تداوی
ایتمه لی یز، خسته لیکی کنار ایتمه لی یز فقط بو قدر واردر که
چوققلاریك مکتب تشکیلاتلاری هیچ بیر وجهله «خسته لیک»
اولیماراق بالعکس اونلار یڭی شورا زحمت مکتبك قورولوشیندا
نورمال و جانلی بیر اساس تشکیل ایدیورلر. یالکزه بویله
تشکیلاتلار کورمش، بویله تشکیلاتلار یاشامش بیر چوقوق،
(مکتبدهن چیقارکن) بویودیکده، سعادتلی آتی نك (کله جیکک)

فەل بىر ايشىجىسى حەقىقىي بىر تشكىلات و يارادىجىسى اولايلىيور يالگىز كىچ باشلارنىدان اجتماعى دابىرەلرەدە چالشمىش تصرفات ساحەلرەندە بولونمىش سىياسى اجتماعى ايشلەرە آشنا اولمىش بىر چوجوق آتەنك فائەدەلى بىر عضوى اولايلىيور.

ايشە چوجوقلقدەاكسب ائىمكە باشلادىنى بو آڭلامىش، انتظام، تشكىلات، كەندىنى اداره، كەندىنە خەدمەت عادەتلەرنى چوجوڭ دماغنا يوروتىن، چوجوڭ قەندە يتر ايتدەرن بىر واسطە وارسە اودە يالگىز چوجوق تشكىلاتلارەدرە بىزىم اېستەدېكمىز نەدر ضەيف، جىلەز، باشقالارنىك امرىلە چالیشان باشقالارنىك كوسترمەسىلە خەركەت ايدەن بىر چوجوقمى، ياخود اېى، صاڭلام، جىسور، ھەرىشىي كەندى بابان، يالگىز شەخسى مەنەنى اېچىن دە كىل اجتماعى قايدە اېچىن و اجتماعى حياتك تشكىلاتجىسى اولان بىر چوجوقمى؟ اكر اېستەدېكمىز اېكەنجىاىسە، اوحالەدە ھېچ بىر آنا ھېچ بىر مەلم نظرى اولارق اوبەلەنى حاضىرلاماىاچاقدەر. يالگىز چوجوق تشكىلاتلارنى چوجوق كەندىسى «كەندى الى اېلە» و قافاسىلە كەلەجك حيات اېچىن لازىمى زمەن حاضىرلامابە موفق اولايلىەجكەدر.

عەجبا بىرنەجى درجە مەكتەپلەرىك دەخى طەلەلرى بويە مەكتەپ تشكىلاتلارنى قارىشمايورارمى؟ اېكەنجى درجەدەن باشلاماق داھامناسىب دىكەلمى؟

اېشە اېلرى يورودىان صوڭ اعتراضلارە دقتلە باقىلرسە مەسلەنك توحاف اولدىقى ميدانە چقىيور. خەنى اسكى مەكتەپدە يىلە چوچون مەكتەپ كەلرەكن، كەندىنە مناسب عنصرار جەمئەتە داخلى اولونجە (شەبەسىز كە مەلمەك كوسترمەسىلە) بو جەمئەتكە عضوى اولور، كەندى اخبار و آروزوسىنى بو جەمئەتكە قانۇنەتە تەسلىم ايدىيوردى. كورىيورز بويە تشكىلات ايشلەرنە اسكى مەكتەپكە ائەتدادەن باشلايورمىش.

بو ھالدا، بىز كە تشكىلاتنىڭ چوقۇقلار باجىن واجب اولدىقنى ،
چوقۇقنى تشكىلات بىلەن ھەقىقىي بىر ھالدا مەن بولمىدىقنى ئىزاھ
ئىدىر كەن نە باجىن بىلەن ئۇ ئىزاھىدا مەن بولمىدىم ؟

بو تشکيلاتلاری نه صورتده نه شکلده باشلاماق ايشته — بام باشقا
بیر سوال پداغوزی فنلرینک طبابتدیگنه کوره بو تشکيلاتلارا
۸. باشندن ۱۴. قدر سنلردن باشلامادر.

چو جوقلار کندی بی اداره حقنده پداغوژی دائره ادره چوق
یازیلیمش و یازیلیور و مسئله ده بیر قدر آیدینلاشمش در. فقط بونگله
برابر تکرار ایدرم بو مسئله حقنده بیر داها دیگر بیر مقاله ده
یازمالیمز.

یک کی تیجہ نہ اولویور؟

يېزىڭى مەكتەپ قورۇيۇرۇز بۇيلە بىر مەكتەپ شەمەريە قەدر بىز
قور مەدق فەقەت مەلق اوزون مەدت بۇيلە مەكتەپ قوراجاغز ايشە
يېزىڭى مەكتەپ يولى ئوزرىنە يېزى. بۇ يىڭى اەولە كەچەك دوورە
سەندە يېزى بۇ يولدا ن سەلمەق ايجىن بىر طرفە قارشىمىزدا ەمىن يولىك
نەپتە يىڭى مەكتەپ شەمەريە سەينەك پارلادىقنى كورمەلى، دىكەر طرفەن
شەمەن كەچى يوق، اسكى مەكتەپنى يىكەلەن خارق العادە (ەجىب)
بىر خادەك ظەورىنى كوزەمەدن كەندىمىز ايجىن مەكم جەلەر
اللە ايمەلى يېزى.

دوتاجاغمز جبهه ده همان بو مقاله ده بحث ايتديكمز مسئله لر اولماليدر يعنى: تنزه تجربه لر زحمت عادتلرنيك و فعاليتلرنيك انكشافى و چوچوقلارلك كنديني اداره ايشلرنيك ترقى سى.

